

NEGYVENÖTMILLIÓ MÉTERMÁZSA SZEMÉT

A szemétkomisszáriustól a szentlőrinci szemétbirtokig

Mest múlt negyven esztendeje, hogy a főváros maga tisztogatja Budapest uccáit és annak is négy évtizede múlt, hogy Balló Alfréd, a főváros Köztisztasági Hivatalának kitűnő igazgatója a város szolgálatába állott. Hívei, tisztelői melegen megünnepelték a nevezetes évfordulót. Balló Alfréd rá is szolgált az ünneplésre, mert az ő rátermettségének, ügyességének köszönhetjük, ha tiszták a főváros uccái.

A pesti szemét-komisszárius

Hiszen valamilyen formában mindig volt Pesten valamelyes „köztisztaság“, de természetesen nem olyan eredményes, mint most, mikor automobil-locsolók, aszfaltmosók és benzínre járó seprőgépek tisztogatják az uccát. Kévéssel azután, hogy Budavárát visszafoglaltuk a töröktől, a szeméttakarítás kérdését úgy oldotta meg Pest város tanácsa, hogy minden áruval megrakott szekér, mely a város falai közé jött, egy garas kövezetvámot fizetett (bár kövezet még nem volt), de a városból kimenet egy-egy szekérré való omladékot kellett, hogy vigyen magával. A szeméttel akkoriban még egyszerűen beleszórták a Dunába, úgyhogy a vízparton akkora szeméthegek éktelenkedtek és olyan rettenetesen szagos volt a levegő, hogy nem lehetett korzózni miatta. De azért fejlődés nélkül már akkoriban sem tudott meglenni a város és 1741-ben a köztisztaság ellenőrzésére külön komisszáriusi állást szervezett a tanács. A komisszárius mellé pedig két női nap számost adott. Ezek hárman intézték két-száz évvel ezelőtt a köztisztaságot.

Ma természetesen egészen másképpen megy a főváros tisztogatása és érdekesnek tartottam, hogy elbeszélgessek egy kissé a szemétről Balló Alfréd igazgatóval. Azt mondja Balló igazgató, hogy ma naponként és fejenként egy félkilónyi (egy liter) házi szemét kerül ki Budapestről; az uccai szemét pedig egy félliternek megfelelő negyedkiló. A házi szemét fejkvótája körülbelül ennyi volt a háború előtt is, ellenben az uccai szemét több volt. 0.4 kg jutott belőle a főváros minden lakójára. Az uccai szemét azért volt több a háború előtt, mert több volt a ló is. Most, sajnos több a kutya, amely munkát ad a köztisztaságnak. A házi szemét fejenként való adagja különben körülbelül ennyi az egész Európában, kivéven Oroszországot és a déli államokat. Délen azért több a szemét, mert sokféle több gyümölcsöt esznek; Orosz-

országban pedig azért több, mert többet fűtenek s több a hamu. Talán az egész világon a legtisztábbak a német városok. Ennek a főilka a német ember rendszeretete és katonás fegyelmetsége.

A háború után sok minden megváltozott; nem csoda, ha megváltozott a szemét is. Megromlott a szemét és ennek nem tisztán az elszegényedés az oka, ámbár kétségtelen, hogy az elszegényedésnek is nagy része van abban, hogy ma értéktelezenebb a szemét, mint a háború előtt volt. A háború alatt a vásárcsarnoki hulladékokból abrak készült és trágya. A pesti szemétről pedig valamikor azt híresztelték, hogy „aranyat rejt magában“, csak ki kell bányászni belőle. A háború után devalválódott ez a szállóige is. Ma már egész biztosan tudjuk, hogy a szemét sem fenéki arany.

Egy nevezetes kártya-párti

1906-ban váltotta meg Budapest a szemételepet ifj. Cséry Lajostól, aki a 80-as és 90-es években szemétfuvarozó vállalkozója volt a fővárosnak. Cséry emberei akkoriban a régi Lóverseny-dűlőig fuvarozták a szeméttel; ott felrakták a szemétvasútra, amely tovább vitte Kispest alá: Cséry híres szemétfeldolgozó gyárába. Híres-neves ember volt Cséry Lajos, ki „hatosokért“ 2600 holdat vásárolt 1872-ben, mikor a Grassalkovich hercegek egykori pestkörnyéki homokpusztáit: Szentmihályt, Szentlőrincet és a Gubacsot a Belga Bank eladogatta. Az új gazda megpróbálta hasznosítani a nagy homokpusztaságot. Befésztotta, ahol lehetett. A legelőn ménes meg gulya hizott; 50 holdon meg gyümölcs termett. Cséry Lajos mintagazda volt, ki termékkennyé változtatta a homokot. Szentlőrincen ménest tartott és az ő lovai fuvarozták a pesti szeméttel. Ezért évenként kb. százezer koronát fizetett neki a főváros. Kispest határában egy nagyszerűen berendezett szemétfeldolgozó telepen háromszáz munkása dolgozott, rostálta a főváros szemétjét. Külön osztályozták a bőrt, vasat, üveget, rongyot és egyéb hulladékot. Ezt mind értékesítette Cséry. A megtisztított szemét egy részét pedig eladta trágyának. Így vált arannyá Cséry kezében a pesti szemét. Végül a főváros magisztrátusa megírtyelte a dolgot s azt gondolta, hogy ha Csérynek aranyat terem a szemét, aranyat kell, hogy teremjen a fővárosnak is. Felbontotta Cséry szerződését 1906-ban megváltotta 620.000 koronáért

Cséry Lajos lovait és egész fuvartelepét. 1912-ben pedig 750.000 koronáért megvette a kispesti szemétyárat és a szemétvasutat.

A szentlőrinci pusztát már 1900-ban eladta Cséry Szemere Miklósnak. Úgy esett a dolog, hogy Szemere Miklós egy éjszaka egy millió forintot nyert Potoczky gróftól a bécsi Jockey Clubban. Híres kártyaparti volt ez, gróf Gouchowski Agenor, az osztrák-magyar monarchia akkori külügyminisztere végigkibicelte a nagyszerű mérkőzést. Potoczky millió forintjából vásárolta meg aztán Szemere Miklós a szentlőrinci homokpusztát.

Mikor a városházán belátták, hogy Kispest közelében a község sérelme nélkül a szemételepet tovább fenntartani nem lehet: 1912-ben a főváros 357 hold pusztát vásárolt a Szemere birtokból. 1.8 millió koronát fizetett érte. Azóta idehordják a főváros szemétjét és máig több mint 45 millió métermázsza budapesti szeméttel hordtak Szentlőrincre.

Van-e arany a szemétben!?

Ebből aztán baj lett, mert a szeméthegek tövében új falu támadt és ennek az újonnan támadt falunak kifogása volt a szeméthegek szaga ellen, de Szemere Miklós örököse is szerette volna, hogy ha új szemételepet keres magának Budapest, mert parcellázni szeretné a Szemere-kézben maradt nagy homokpusztát, de a szeméthegek miatt nem akad rá vevő. Így aztán hepanaszolták a vármegyénél a fővárost. Ebben a pörben, mely már évek óta folyik, nem lesz addig békeesség, míg a belügyminiszter ki nem mondja az utolsó szót.

Maga a főváros is belátja, hogy a szemételep nem maradhat Szentlőrincen. Az a terve, hogy hatalmas birtokot vásárol, néhány ezer holdasat és ennek a birtoknak a közepére hordatja aztán a szeméttel, hogy ne szórhassanak a főváros dolgába szomszédok. A baj az, hogy a birtok milliókba kerülne. Viszont a tervek szerint 16 millióba kerülne a szemétegető kemmaence is, amit tíz évvel ezelőtt meg akartak építeni. Most már nem akarják. A szemétegető ugyanis a háború után csődöt mondott mindenfelé, mert a szemétegető kemencében a háború utáni szemét nem akar égni. Nem akar égni még Anglia legjobb telepein sem, ahol pedig a szemétben maradt anthracit a háború előtt 2500—3000 kalóriát fejlesztett. A háború óta nagyon megromlott a szemét minősége. A vásárcsarnokok hulladékaiból, amint említettük, a háború alatt sertés- és lóabrák készült a főváros abrakgyárában. Ma azonban nem érdemes abrakot gyártani, mert a zab ma nem kerül többbe, mint a vásárcsarnoki hulladék elszállítási költsége. Ezenkívül a zab táplálékeje 80—100-szorosa a műabrákének. Erősen meggyöngült a házi szemét minősége is, melyről még a háború előtt azt regélték, hogy arany van benne. Hát szó sincs róla, valamikor, Cséry idejében a szénen és egyeben kívül még ezüst kanalat is találtak a szemétben, de nem ez az a bizonyos arany, hanem a — csont. Viszont 1913-ban még 280 vagon csontot bányásztak ki a szemétből, ma pedig csak 75 vagon kerül ki belőle. Pedig ma többen esznek húst Budapesten és legalább százezer főnyivel gyarapodott az utolsó békeesztendő óta a főváros lakossága. Mégis kevesebb a csont, mert most már a vicék kiszedegetik a csontot a szemétládából, mielőtt a város rátenné a kezét. Egyelőre tehát a szemétből nem bányásznak aranyat, hanem részint trágyának adják el, részint mocsarakat tömnek be vele. Ócsa környékén, meg Pest megyében még nagyon sok betömésre váró mocsár.

Pásztor Mihály